

УДК [94:061.2-053.6]:355.4(477)

ПЛАСТОВЕ ЖИТТЯ У ВИРІ ВОЄННИХ РЕАЛІЙ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЖУРНАЛУ «ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ»)

Візитів Ю.М.

Рівненський державний гуманітарний університет

У зв'язку з ситуацією на сході України, розширилися види діяльності молодіжних громадських організацій. Очілиництво товариств більше уваги почало приділяти військовій підготовці, волонтерству, вивченню основ надання медичної допомоги та психологічної підтримки. Серед активістів провідне місце обіймає Пласт – українська гілка світового скаутингу. Пластуни, завдяки власним методикам з військово-патріотичного виховання, успішно поєднують мирне життя з службою Україні. У даній статті, результати вивчення проблеми дають змогу визначити місце і роль пластунів в сучасній політичній ситуації; систематизувати та узагальнити види організаційної діяльності; проаналізувати теоретичні та практичні грані пластової роботи, що відображають спектр зайнятості учасників пластового руху в АТО, як в «червоній зоні», так і на місцях.

Ключові слова: Пласт, військово-патріотичне виховання, пластуни-військовики, пластуни-волонтери, АТО.

Постановка проблеми. Основоположник Пласту – українського скаутингу – Олександр Тисовський (Дрот) свого часу сказав: «За правду, за добро, за красу!... Служба вояка почесна і геройська. Вона повна небезпек, великих зусиль і посвяти. Молодь кожного народу мусить бути готова до збройної оборони рідної землі...» [21, с. 14-15]. Український Пласт увійшов в історію як парамілітарна організація [19, с. 14], яка ось уже понад століття виховує універсальних різнобічно-розвинених громадян-патріотів, змістовно наповнюючи життя молоді ідеями україноцентризму, громадянсько- та націотворення, європейськості, толерантності, терпимості, гуманізму і т.д. Так, чимало сучасних пластунів-добровольців, уже з перших днів проведення антитерористичної операції, долучилися до захисту східних територій України, міжрегіональної логістики, волонтерської діяльності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на високий рівень інформатизації суспільства, дізнатися про роботу пластунів, ми можемо здебільшого зі шпальт пластової спеціалізованої періодики чи від самих українських скаутів, під час пластових сходів у пластових домівах. Так, джерельна база наукової проблеми, в основі своєї, складається з інтерв'ю та статей, підготовлених пластунами-очевидцями, учасниками подій та пластових акцій.

Мета статті. Метою даного дослідження стала комплексна систематизація видів діяльності пластунів, як на передовій, так і в пластових осідках. При тлумаченні конкретних фактів, які нерідко носять біографічний характер, для досягнення неупередженості та достовірності, використовувалися принципи історизму, системності, об'єктивності.

Виклад основного матеріалу. Український Пласт виник у Східній Галичині у Львові в 1911 році. В умовах нової хвилі українського національно-визвольного відродження він став частиною патріотичного виховання молоді, в той же час, наслідуючи традиції скаутських організацій Західної Європи, які основну увагу приділяли фізичному та моральному вихованню підростаючого покоління. Пластова виховна система уже міжвоєнних 20-30-х років була спрямована на виховання національно-свідомої, всебічно-розвинутої молоді, здатної з часом змінити політичний і громадський лад, стати провідниками визвольного руху. Пласт був середовищем, яке вимагало від своїх членів росту знань, духовного і тілесного прогресу, усталення поглядів, «послуху і карності перед самим собою, бо хто навчиться панувати над собою, запанує над іншими, бо вмітиме панувати» – саме так казав основоположник українського Пласту О. Тисовський (Дрот) [3, с. 52].

Виховне завдання організації полягало в оформленні характеру кожного пластуна, ви-

хованні особистості, відповідно до правил Пластового Закону. Засновник світового скаутського руху лорд Байден-Пауелл оф Гілвел (Бі-Пі) так окреслював предмет і завдання методики виховання: «...Як би вовка не приручав, а він усе на ліс дивиться. Так само важко змінити думку тих, кого виховали в старому дусі, але змінити духа можна у молодих. Предметом нашої роботи у скавтовому русі є вироблення наших майбутніх мужів... Щоб наступна генерація була здорова духом у цьому нездоровому світі і щоб вище розуміння служби – служби чинної Любові і Обов'язку були направлені на служіння Богу і ближнім» [2, с. 20].

Пластові ідеологи досягали мети через «всебічне патріотичне самовиховання», яке мало забезпечити «основу для однозначних відповідей на всі суспільно-політичні проблеми оточуючого світу» [5, с. 24]. Самого терміну «самовиховання» світової скаутинг не знав. «Самовиховання», як педагогічно-виховний прийом, вперше був використаний у молодіжному русі пластовими провідниками. Кожне слово даного поняття несло ідейне навантаження, яке розкривалося на практиці. «Всебічне самовиховання» у Пласті означало всесторонній розвиток: фізичний, інтелектуальний, духовний.

Принцип «патріотизму» у самовихованні був націлений на плекання любові до України, на боротьбу за її державність, збереження українських традицій, мови, історії. Даний аспект глибоко розробив у статті «Юнацтво і Пласт» Д. Донцов. Детально розглянувши ідейні засади, мету, цілі і засоби виховання у Пласті, він зробив висновок: «В Пласті, мов у зерні рослини, криється той гострий і свіжий, новий для нас світогляд сильних, могутніх, здорових рас, який може відродити скалічену довгими роками ганьби моральність нації» [6, с. 14-15]. «Юнак учиться у Пласті любити Україну, свою Батьківщину, не через призму вузької партійної програми, – писав Ю. Старосольський, – він учиться готовності працювати, жити, а коли треба – ризикувати життям для неї. Його глибока, чесна любов і його готовність дадуть йому завжди вичути й міру правдивого патріотизму. Цей патріотизм – активний патріотизм – це наша виховна мета» [20, с. 47].

Військовий вишкіл у систему виховання молоді в організації ввів офіцер Байден-Пауелл. Він надав товариству напіввійськового характеру і створив «школярське військо». Пласт в умовах бездержавної України став тією патріотично-налаштованою організацією, яка поставила собі за завдання виховати майбутніх військових старшин. Пластун В. Максимець пригадував про відчуття захопленості у молоді їх роллю, як війська. Так, на початку 20-х років під час мандрівки Волиню в одному з сіл вони зустріли бабусю, яка запитала: «А що то за військо у таких коротких штанах?». На що пластуни напівжартома відповіли: «Ми українське військо. А річ не в штанах. Ми маршируємо в широкий світ; переправляємося через ріки і моря, тому носимо короткі штани, щоб їх не замочити» [10, с. 80-81].

Пластуни уже на перших сходинках починали опановувати тонкощі військового мистецтва. Пластовий вишкіл вівся у кількох напрямках, а саме: польова служба, впоряд, стрілецький ви-

шкіл, санітарія. На початку існування Пласту, з мотивів безпеки, оскільки основну масу учасників становили неповнолітні, з вишколу було вилучено стрілецьку (вогнепальну) підготовку. Проте наприкінці 20-х років із поширенням радикальних настроїв Організації Українських Націоналістів ситуація змінилася, тоді пластуни опанували для себе і це вміння. Наприкінці 30-х років, у силу політичного тиску пластові гуртки припиняють своє існування.

За вказаними вище принципами живуть пластуни, відродженого в 90-ті роки ХХ століття «Пласту – Національної скаутської організації України», а основи, вироблені й закріплені в 20-30-ті роки ХХ ст., як ніколи відповідають запитам та умовам ХХІ ст. Пластовий сеніор Юрій Леськів (СМ) вдало, на нашу думку, описав сучасні обставини, за яких працює пластовий журнал – «Пластовий шлях». Вказане видання є дзеркалом пластової думки і інформації у пластовому середовищі. Часопис єднає українських скаутів по всьому світі, тому безумовно варто проектувати сказане головним редактором пл. сен. Ю. Леськівим і на життя пластової громади. Він зазначає, що «Пластовий шлях» (ми підкреслюємо – Пласт) тепер живе в двох реальностях: «...перша – виховання для України та громади в діаспорі пташат, новачат, юнацтва тим майбутнім свідомим і патріотичним людом, який запевнить нам розвиток, рух вперед, гідне місце України серед розвинутих країн... інша реальність – воєнна – про тих пластунів і пластунок, які захищають незалежність України,...» [9, с. 4-5].

У зоні АТО задіяно чимало пластунів і пластунок. Кожен з них – яскрава особистість з середовища пластової родини. Пластуни служать в батальйонах «Азов», «Шахтарськ», «Дніпро», «Січ», «Київ», «Кіровоград», «Збруч», «Гарпун», Державній прикордонній службі та ін. Вони беруть участь у військових операціях, представлені в інформаційному напрямі, медичній службі; пластуни усього світу збирають ресурси для адресного забезпечення спорядженням і надання допомоги.

Пластуни, що перебувають на передовій в зоні АТО, добровільно перебирають на себе найрізноманітніші функції, адже пластовий спосіб життя, який націлений на різнобічний розвиток особистості, на «Гартування Духа», дав молоді ту базу, той ґрунт, який дозволяє вижити в надскладних умовах. Так, пластун-боєць, корінний луганчанин з позивним «Танцор», зазначає, що: «Служба в «Азові» – як один великий табір, який розтягнувся на цілий рік» [1, с. 33]. Крім того, пластова молодь ініціативна, відкрита до спілкування, до толерантного діалогу і т.д.

Пластуни-військовики навчають побратимів основам таборового життя, основам виживання; будучи навченими жити у гурті і будучи вихованими на принципах релігійної толерантності, гуманізму, стандартах української етнопедагогіки, перебирають на себе роль психологічної служби; допомагають перетворити колектив на сім'ю відданих патріотів; надають першу домедичну допомогу і організують медичне забезпечення в бойових умовах, проводять вишколи з тактичної медицини в зоні АТО. За основу, розробники курсів взяли стандарти, які є обов'язковими для бійців армій НАТО [22, с. 39-40]. Пластуни

займаються просвітницькою діяльністю, насамперед, поглиблюють знання побратимів з історії України, українського народознавства, популяризують українську пісенну творчість, духовну культуру українців. На передовій всі вояки, як пластуни, так і не члени організації, прагнуть перемоги, мирного життя, повернення до родин, працювати за спеціальністю, ...

Українські скаути, серед молодіжних організацій, вирізняються високим показником волонтерської діяльності: відкривають благодійні фонди («Фонд 24»); беруть інтерв'ю у вимушених переселенців, обробляють їх, аналізують, доповнюють власними роздумами; відвідують блокпости, а матеріали викладають у соцмережах, особистих блогах; редагують і випускають у зонах бойових дій пластові спеціалізовані газети («Чорне серце»), для збору матеріалів в яких, безперервно працюють військові кореспонденти і фотографи; знімають цінні відеоролики, фоторепортажі; роблять знімки для всеукраїнського УНІАНУ, для міжнародної агенції «Reuters»; проводять семінари, читають лекції, виступають з рефератами, готують презентації для «червоної зони» (зони обстрілу); організують координаційні дискусії тощо [7, с. 32-33; 17, с. 34-38; 18, с. 28-31]. Згідно з аналізом інформації пластового сеніора Ігоря Олексюка, який прочитав курс лекцій бійцям в зоні АТО, вояків батальйону «Азов» цікавили насамперед теми з історії України, а саме – становлення УНР, історія радянської України, утворення УПА [15, с. 41-43].

Пластуни на місцях, у пластових домівках (осередках), займаються впорядкуванням матеріалів, переданих з передової; верстають та друкують настінний пластовий календар зі світлинами членів пластових організацій, які воюють на Сході, а кошти від продажів передають у Фонд підтримки пластунів-військовиків; роблять стенограми звукових доріжок свідчень очевидців; формують музеї речей з АТО; ініціюють пресові конференції; презентують оброблені дані перед широкою громадськістю України і закордону через усі засоби Мас-медіа – друк, радіо, телебачення і «всесвітню

павутину»; надають психологічну допомогу сім'ям загиблих; проводять громадські панахиди за загиблими; відкривають меморіальні дошки загиблим пластунам; організують табори для дітей, батьки яких загинули в АТО; у переддень релігійних свят організують благодійні акції по зборі подарунків для дітей Сходу тощо [4; 12, с. 48-49; 13, с. 52-53; 16, с. 49].

Окремо слід згадати і пластунів, які залишилися на окупованих територіях. Вони, ані на крок не відступають від слів Пластової присяги, і залишаються вірними Україні. Аналізуючи листи, які надходять від пластунів та пластунок з територій охоплених війною, пластова молодь не полишає пластової роботи, зокрема не згортає патріотичного виховання, пропагування національної символіки України, ... За що нерідко зазнає фізичного і морального тиску від представників місцевої сепаратистської влади [8, с. 6-7; 11, с. 10; 14, с. 7-9].

Висновки та пропозиції. Таким чином, проаналізувавши матеріали проблеми, ми можемо говорити, що Пласт є вірним організаційним ідеям та цінностям, виробленим понад ось уже як століття. Сучасні пластуни є гідними нащадками покоління, що в ХХ ст. боролось за права українців у Другій Речіпосполитій, а пізніше поповнили лави УПА. Українські скаути, на шляху розбудови демократичного толерантного поліетнічного суспільства, вдосконалюють та осучаснюють форми та методи діяльності, адаптують їх до специфіки життя країни в умовах АТО тощо.

Пластуни-військовики у своєму арсеналі нагород мають: медаль «За військову службу України» за підписом Президента України «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі»; відзнаку «За воїнську доблесть» від Фонду ветеранів військової розвідки; пластовий «Бронзовий Хрест за геройський чин» за проявлені мужність і жертвовність у боротьбі за Українську Державу та інші. На жаль нерідко нагороди знаходять своїх героїв посмертно [9, с. 3; 13, с. 52-53].

Список літератури:

1. Акоюнц З. Моя мрія – відбудувати Донецький аеропорт / Заріна Акоюнц // Пластовий шлях. – 2015. – Ч. 2(182). – С. 30-33.
2. Байден-Пауелл. Цитати / Байден-Пауелл // Молоде життя. – 1930. – Лютий. – Ч. 2.
3. Візитів Ю.М. Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період: Монографія / Ю.М. Візитів. – Рівне: Волинські береги. – 2008. – 180 с.
4. Вийшов пластовий календар на 2015 р. від Фонду підтримки пластунів-військовиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.plast.org>
5. Гладкий Я. Пласт / Я. Гладкий // Вогні. – 1936. – Ч. 2.
6. Донцов Д. Юнацтво і Пласт / Д. Донцов. – Львів, 1928.
7. Задорожний П. Фотограф може зробити фото, яке житиме навіть після його смерті / Ст. пл. Петро Задорожний, ОЗО // Пластовий шлях. – 2015. – Ч. 3 (183). – С. 32-33.
8. Колесник Д. Про 1-й Головний Обов'язок в Криму і на Сході в умовах війни 2014-го / Ст. пл., скоб Дмитро Колесник, СМ // Пластовий шлях. – 2014. – Ч. 1 (177). – С. 6-7.
9. Леськів Ю. До війни звикнути неможливо / Пл. сен. Ю. Леськів, СМ // Пластовий шлях. – 2015. – Ч. 3 (183). – С. 4-5.
10. Максимець В. Пластове військо / В. Максимець // Пластовий шлях. – 1986. – Ч. 3-4.
11. Матюшенко Д. Жити зараз в Краматорську неможливо / Пл. уч. Данило Матюшенко // Пластовий шлях. – 2014. – Ч. 1 (177). – С. 10.
12. На вічну ватру: У війні на сході України віддав життя ст. пл. Микола Гордійчук // Пластовий шлях. – 2015. – Ч. 3 (183). – С. 48-49.
13. На вічну ватру: У війні на сході України загинув пластун Андрій Білик // Пластовий шлях. – 2015. – Ч. 4 (184). – С. 52-53.

14. Овчарук А. Дуже свій, безкінечно рідний / Ст. пл. Андрій Овчарук, ОЗО // Пластовий шлях. – 2015. – Ч. 3 (183). – С. 49.
15. Олексюк І. Бути вірним Богові і Україні. Слово до бійців батальйону «Азов» / Пл. сен. Ігор Олексюк, ЦМ // Пластовий шлях. – 2015. – Ч. 2 (182). – С. 41-43.
16. Олексюк О. Історія одного дня Пласту: місто Лутугине Луганської області / Ст. пл. прих. Олеся Олексюк // Пластовий шлях. – 2014. – Ч. 1 (177). – С. 7-9.
17. Слюсарчук Т. Ст. пл. Ірина Вовк: Можливо, я ще візьму зброю в руки / Тетяна Слюсарчук // Пластовий шлях. – 2015. – Ч. 2 (182). – С. 34-38.
18. Соболик Т. Там робиться історія, і я хочу ще побути творцем тієї історії / Тетяна Соболик // Пластовий шлях. – 2015. – Ч. 3 (183). – С. 28-31.
19. Старий Вовк. Нові часи, нові потреби / Старий Вовк // Пластовий шлях. – 2014. – Ч. 1 (177). – С. 14-15.
20. Старосольський Ю. Велика гра / Ю. Старосольський. – Мюнхен, 1948.
21. Тисовський О. Життя в Пласті. Посібник для українського пластового юнацтва / О. Тисовський. – Торонто, 1997.
22. Шацький В. «Білі берети» на службі Україні / В. Шацький // Пластовий шлях. – 2015. – Ч. 2 (182). – С. 39-40.

Визитив Ю.Н.

Ровенский государственный гуманитарный университет

ПЛАСТОВАЯ ЖИЗНЬ В ВОДОВОРОТЕ ВОЕННЫХ РЕАЛИЙ (ПО МАТЕРИАЛАМ ЖУРНАЛА «ПЛАСТОВЫЙ ШЛЯХ»)

Аннотация

В связи с ситуацией на востоке Украины, преобразовались виды деятельности молодёжных организаций. Органы управления стали отводить больше внимания военной подготовке, волонтерству, обучению основ медицинской помощи и психологической поддержки. Среди активистов на первые позиции вышел Пласт – украинская ветка мирового скаутинга. Пластуны, благодаря организационным методикам в сфере военно-патриотического воспитания, успешно совмещают мирную жизнь со службой Украине. В этой статье результаты изучения проблемы дают возможность раскрыть место и роль пластунов в современной политической ситуации; систематизировать виды организационной деятельности; проанализировать теоретические и практические грани пластовой работы, которые демонстрируют спектр занятости участников пластового движения в АТО.

Ключевые слова: Пласт, военно-патриотическое воспитание, пластуны-военные, пластуны-волонтеры, АТО.

Vizitiv Y.M.

Rivne State University of Humanities

PLAST'S LIFE IS IN THE WHIRPOOL OF THE MILITARY REALITIES (ACCORDING TO MATERIALS' OF THE MAGAZINE «PLASTOVY SHLIAKH»)

Summary

The research was based on the analysis of the Ukrainian scout's interviews and articles which were published by «Plastovy Shliakh». The article considered the types of the Plast's organizational activity according to political situation in Ukraine – ATO. The activity of the scout-soldiers, scout-volunteers were systemized and analyzed. The participation and role of Ukrainian scouts in the fight for the Ukraine were analyzed. Considerable attention was applied to the description of medical education, cultural and educational, voluntary activity, the relations with the public societies.

Keywords: Plast, military-patriotic preparation, scout-soldier, scout-volunteer, ATO.